

Det skandinaviske Samlivs voxende Udvikling

Taler

Johan Sebastian Welhaven

Dato

13 januar 1860

Sted

Det norske Studentersamfund,
Christiania

Omstendigheter

Festen til Fædrenes Minde

- 1 Idet jeg med nogle indledende Ord skal aabne denne Aftens Festlighed,
paakalder jeg hos de Nærværende den Hjelp, som ligger i en indviende
Stemnings Magt. Jeg stoler denne gang paa en Stemning, der er fri og freidig,
som naar vi indaande Fjeldets Luft og har den vide Udsigt. Ja den, der færdes
5 daglig i det Lave, paa den indskrænkede Plet, han er glad ved at komme paa
Høiden; en Længsel efter Frihed og Fjernhed fører ham did, og nu har han hvad
han søgte; det Fjerne er traadt ham imøde, dets udvidende Aande
gjennemtrænger ham. Og der er i Sjelelivets Verden en Indsnævring, som
knuger Hjertet, naar de nærmeste Omgivelser fornemmes som et Tryk af Uret
10 og Miskjendelse, og den Krænkede ruger over sin Bitterhed. Staar han endog
fuldt bevæbnet og med blussende Kraft i Selvforsvaret, hans Indre siger ham
dog, at saaledes kan ei et Menneskeliv trives; han føler at dette er idel Usalighed
og Aandsfortærelse. Men frigjørende og mild er disse Festers ledende Tanke; den
indeslutter Alt, hvad der knytter os til vort Folk og Fredreland, men hæver det
15 ogsaa til en større Gyldighed og til en udvidet Synskreds.

- Saaledes erkjende vi det nu; og naar vi kalde denne Tanke gammel, da er det
fordi vi, ved at opfatte den i Aand og Sandhed, har lært at gjenkjende den
gjennem al Forvanskning og Uklarhed, der skjulte den fordum; den er gammel,
20 og dog saalangt fra at være udlevet, at den nettopp i vore Dage er fremtraadt
med de stærkeste Fordringer til Livet; derfor kaldes den og en ungdommelig
Tanke og i Kronen af Nordens Ungdom har den skudt Blomst. Men der er lagt
for lidet Mærke til at den akademiske Ungdom allerede har indført Tanken i det
Virkelige, bragt den til Væxt og Udvikling i uafviselige Kjendsgjæringer. Lad
25 det længe nok hedde en skandinavisk Phantasi, at Nordens Studenter paa en
bestemt Dag samles i Aanden ved et Fællesønske, der tager poetisk Sving og

Udtryk; og indskrænk kun alle Forsøg paa literær nordisk Samvirken til
Bogverdenens tvivlsomme Spiregrund; men en anden Betragtning kræve de
30 store Sammenkomster af de nordiske Landes ypperste Ungdom. Her har
Folkene selv, prøvede Mænd af deres Midte, og de høieste Styrere taget Del i
Bevægelsen. Ikke blot et ungdommeligt Haab, men en ny Tilstand, med
grundigere Krav til Fremtiden, er derved opstaaet i det nordiske Samfundsliv.
Hvo har været med i disse Ynglingething og erkjender ei, at der var en stor
35 Betydning i Glæden, en Indsats af alvodig Handling i de festlige Optrin? Selv
den lunkne Deltager maa have følt, at der under de lette spillende Former var en
Magt, der holder igjen og varigt forpligter. Og er der nogen Fremmed, som
tvivler derom, lad ham da læse de fremlagte Aktstykker; han skal vistnok møde
Udtryk for Øieblikkets Lyst, men ogsaa gribes af det Betydningsfulde, og
40 mellem flygtige Skrifttræk skal han finde dybt indskrevne Runer.

Om eet Haab og een Idræt samledes de mange tusinde Stemmer: det
skandinaviske Samlivs voxende Udvikling. Og kan dette være en skuffende
Forventning? Saa umiskjendeligt det er, at ethvert af Nordens Folk har at
45 uddanne sit selvstændige Liv, sin Karakter, der dog peger paa et for dem alle
fælles Grundvæsen, saa vist er det og, at jo fyldigere og kraftigere Fælleslivet arter
sig, desto ædlere vil og det Særegne fremtræde; thi hvis det er en naturlig Trang,
at de Ligestemte søge hinanden, saa ligger der og for enhver af dem, allerede i
denne Trangs Tilfredsstillelse, en Forhøielse af hans eget Liv, en Udviklingskraft
50 for hans eiendommelige Evne.

Danmark og Norge - var deres lange Samliv maaske en blot tvungen og
unaturlig Forening? Er der Intet af dette Fælles, som har faaet en saadan
Indvæxt i vor Folkestamme, at det kræver fortsat Samvirken, og skal vi frakjende
55 os saa mange uerstattelige Goder, der ere vore, skjønt tillige Danmarks? Lad mig
nævne, hvad der er af høieste Betydning. Dette Skriftsprog, som kaldes dansk,
som vor Holbergs Aandsklarhed har givet Præg, som hører til den moderne
Sprogverdens skjønneste Dannelser - det er i Sandhed Eders Modersmaal. I dette
Sprog er Eders Tankeliv udvoxet, og næret med de høieste Ideer. Hvergang I
60 skrivende eller talende forstyrre dets Bygning, krænke dets Aand, nedsætte I selv
Eders Udtryksevne. I dette Sprog har al Norges Folk gennem Aarhundreder
fundet Betegning for det Hellige, modtaget Religionens Belæring og Trøst, og
for Dalenes Slægter omfatter Skriftsproget ligesom en høiere Tilværelsens Kreds,
der hæver dem op over Fjeldskyggen. Er nu alt dette idel Unatur og
65 Udvertshed, der skal og kan afstrefes - Hvo maaler da vor aandelige Armod til

denne Dag og vor Vanmagt til fremtidige Udviklinger! Og nu de store
Indstiftelser for Videnskab, Kirke og Stat, der er oprundne af vor Forening med
Danmark - blev ikke vort hele Samfundsliv, ja vor Frihed selv udviklet af disse
70 Former, der siden har Støttet vor Selvstændighed og tillige vist sig smidige nok
til frugtbare Omdannelser? Ja selv vor Glands fra Sagaoldet, i hvis Betragtning vi
mere og mere søge Forklarelse og Selverkjendelse, den fremsteg af vort Samliv
med de Danske. Ikke over Fjeldtinden, men over det lave Agerland gjenoprandt
fra Dybet denne Glands og Slettens Mænd hilsede den først, hilsede den ogsaa
75 som deres Dagning.

Men hvor mærkeligt - da disse dybe Erindringer begyndte at blive levende i vort
Hjem, da var ogsaa Tiden kommen saavel til Sondring som til forandret
Forbindelse. Just da skulde Nordens store Tanke indtræde i en ny Epoche,
80 derved at det tredje Folk vandt Frihed. Det blev nu Norges Hovedkald, som
selvstændig at fremstille sin Del af Nordens Charakter, ikke løsrevet, men med
høiere Adkomst og Pligt i det nye Forbund. Nu skulde der findes en sand
Tydning af hin gamle Union, som, efter Gei[j]ers Udtryk, kun saae ud som en
Tanke; der skulde forberedes en nordisk Forening gennem de Deltagendes
85 fulde Selvbestemmelse og Sideordning. Det Stadium, hvori vi just befinde os,
aabenbarer end mere dette Forholds Natur. Vi tør vel sige, at i nordisk Aand kan
ingen Idræt kaldes Større og mere betydningsfuld end Norges ufortrødne
Stræben i at gennemføre og vogte sin Selvstændighed, og fordi vi idag knytte
denne Betragtning til Festens Tanke, derfor er vor Stemning løftet over Nuets
90 Mislyd. Men da tør vi og give den Gjenstand, hvortil jeg sigter, sit rette Udtryk:
I et fremtrædende Punkt er vor Selvstændighed nu fornægtet, ikke af det svenske
Folk, men dog i dets Midte, i Kredsen af dets Raadslagning og med Efterklang i
den svenske Presse. Disse Mænd af Broderfolket vil ikke bryde Foreningen og de
skulde neppe sige nei, om det gjaldt at vinde Danmark med; men der foresvæver
95 dem en Betragtning, som Historiens Dom har forkastet; de optræde med en
Anskuelse af Landenes Forhold, der tilhører den nordiske Ufreds Tider, da
Foreningen skulde fremmes ved Underkuelse, ensidig Overlegenhed, og ei ved
Frihed. Saaledes har dette Spørgsmaal, der for os synes saa alvorligt, tillige en
almindelig skandinavisk Interesse. Og naar Norge nu staar som et fuldmyndigt
100 Vidne mod hin Miskjendelse af et forenet Nordens sande Velfærd, da har Folket
og gennem de sidst forløbne halvhundrede Aar et Tilbagesyn paa
Begivenheder, der for vort Kald i Norden indeholder de mest betydningsfulde
Tegn. For femti Aar siden var der et Punkt, da al Nordens Forening syntes
saagodt som given, da ogsaa i Norge mangen varm Fædrelandsven glædedes ved

denne nære Udsigt. Men da blev Alr med Et forandrer, og ved hvilke
 uberegnelige, vidunderlige Forhindringer! Det skulde ei ske, Tanken var
 umoden; saaledes var ei Norge kommet til sin Ret. Og om von Folk dengang
 havde faaet Selvstyrelsen som en Gave, det havde dog ei været den sande Vei til
 110 Frelse og Udvikling. Ved en Selvbestemmelse, fattet i strengeste Afsondring, just
 som naar vigtige Prøver skal aflægges, maatte vor Frihed vindes forar blive Er
 med Folkers Liv og - vi sige der i vor Festtankes Medfør - for at Norge kunde
 vorde et stærkt Bindeled i det trefoldige Norden. Efter dette Tilbagesyn tør vi
 tillidsfuldt møde Nuets Opgave, vende Blikket fremad og række trofaste
 115 Hænder til vore nordiske Brødre. Og hvad vi nu opleve, saa mange Tegn paa
 Gemytternes uklare Gjæring, saa mangen Mistydning af vor Higen og Stræben,
 skal end mere foreholde os den Pligt at fremme en gjensidig Forstaaelse mellem
 disse Folk, til fri Udvikling af deres Kraft, til Blomstring for deres Fællesliv.

120 Men i Alt dette lægger jeg særegen Vægt paa, at det tales i Studenternes Kreds,
 og atter stiller jeg de store akademiske Sammenkomster for Eders Erindring.
 Den skandinaviske Foreningstanke er ret egentlig overanvordet til de unge
 Videnskabsdyrkeres Varetægt; og i ethvert Nu, hvor Splidagtighedens og
 Mistillidens Aand vil komme op, maa dette Kald dybere føles. Der skal være en
 125 Kreds i Norden, den ideale Stræbens og de ædleste Forhaabningers Kreds, hvor
 den sande Foreningstanke, under Modsigelsens og Fornægtelsens truende Skyer,
 kan finde Ly og Hegn. Saa har Folkene villet der. For den unge Garde, der
 omgiver Forbundets Fane, har de tre Folk, gennem deres bedste Mænds Røst,
 afgivet den rette Bekjendelse om et enigt Norden. Og i denne Kreds skal det i
 130 dag taknemmeligt mindes, at vi paa Sverigs Grund, fra de alvorligste Læber,
 under Tusinders Bifaldsraab, har hørt et Vidnesbyrd, der modsiger og forkaster
 den Aand, hvis Røst har overrasket os fra det svenske Ridderhus. Men da gjelder
 det og at I her, under Bannerer, gjør Eders Pligt; at I samle og ikke sprede. Det
 gjelder at hævde den Ros, som en af Broderfolkets gjeveste Mænd, i den talløse
 135 Forsamling ved Hasselbakkens Fest, tildelte Norges akademiske Ungdom, at
 den havde bekæmpet Tvedragten mellem Nordens Folk. Løfter, som da blev
 afgivet om Udholdenhed i denne gode Stræben, være Eder alvorligt og
 ubrødeligt!

140 Men blandt disse Festers mangfoldige Minder, er der et som især har Magt - jeg
 fremkalder det med Ærefrygt og Vemod; det er Erindringen om vor hedenfarne
 Konge, vor Selvstændigheds trofaste Ven og Vogter. I sit kongelige Hjem
 samlede han de talrige Skarer af al Nordens akademiske Ungdom, og til dem

145 udtalte han forhaabningsfulde og gribende Ord, der fik Gjenlyd langt udover
disse Landes Grændser. Hans graanede Hoved bar Sorgernes og Alderens
Mærker, men hans Blik var lyst og kjerligt; saaledes saae vi ham for sidste Gang,
da han under en Sommerdags skyfri Himmel sagde Farvel til de bortdragende
Norske Studenter. Idet han modtog deres sidste Hyldest bad han dem mindes,
150 at disse Ungdomsmøders Øiemed ei var Studenterforbindelser, men Broderskab
mellem Nordens Folk. Ja, dette skal erindres og Mindet overantvordes og
fornyes gjennem Studenternes skiftende Rækker.

Og lad mig slutte her; thi det var ei dennesinde min Hu paany at udvikle den
155 nordiske Foreningstanke; jeg vilde kun fremhæve den mellem friske Indtryk og
Erindringer, og jeg vilde, i Samklang med Eders Stemning, føie en Alvorstone til
Festens Løsen: Held for Norden, leve blandt Broderfolkene Foreningens Aand!

Kilde

160 J. S. Welhaven: Samlede verker, Oslo 1990-1992, bd. 4, s. 412-416.

Emner

Festtale, Minnetale, Union

URI

165 <https://www.virksommeord.no/tale/det-skandinaviske-samlivs-voxende-udvikling>

170

175

180